

GOOD SOIL

UITHEEMSE INVASIEVE FLORA

Sinds mensenheugenis werden soorten bewust als voedselbron of als constructiemateriaal, of onbewust via bijvoorbeeld transport, geïntroduceerd. Jammer genoeg dringen sommige soorten zich wel heel erg op en installeren ze zich ten koste van de plaatselijke flora. Grondverplaatsingen worden als een mogelijk verspreidingskanaal voor zulke soorten aangeduid. Door het nemen van de gepaste voorzorgsmaatregelen kan de verspreiding in zekere mate beheerd of afgeremd worden.

De uitheemse flora in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maakt een aanzienlijk deel uit van de aanwezige vegetatie. Naar schatting zou ongeveer 25% ervan een uitheemse origine hebben. De introductie en de verspreiding van deze soorten zijn inherent aan de menselijke activiteit op zich. Niet alle uitheemse soorten zijn echter problematisch. Indien een soort zich in een nieuw biotoop kan handhaven, er zich kan voortplanten en door zijn woekerend karakter nadelige effecten heeft voor mens en milieu, wordt hij als een uitheemse invasieve exoot gekarakteriseerd.

Deze planten kunnen zich perfect aanpassen aan de lokale omstandigheden, groeien snel en hebben nagenoeg geen natuurlijke vijanden. Ze bezetten niet enkel het nieuwe gebied, ze palmen het in en vervangen geleidelijk de lokale soorten waardoor ook het ecosysteem verandert en verarmt en een reële bedreiging vormt voor de inheemse fauna en flora. Dit is in het bijzonder het geval voor groengebieden, zoals bijvoorbeeld bossen, natuurreservaten en Natura2000-gebieden, etc. Grondverplaatsingen worden hier als mogelijk introductiekanaal van uitheemse invasieve soorten aangeduid¹.

Het Brussels Gewest heeft sinds de invoering van de [natuurordonnantie](#) van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud een juridisch kader ingevoerd voor wat invasieve exoten betreft. Een gecoördineerd Europees kader² kwam er eind 2014. Als gevolg hiervan bestaat er momenteel een Europese lijst en een Brusselse lijst van invasieve exoten. Met een definitie van bodemverontreiniging, die ook aantasting van het ecologisch potentieel door organismen in rekening brengt, is de bodemordonnantie eveneens betrokken in deze problematiek.

1. HOE HERKEN IK DE UITHEEMSE INVASIEVE SOORTEN?

Informatie over en enkele voorbeelden van invasieve uitheemse flora die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorkomen zoals de Japanse duizendknoop, de reuzenberenklauw, de reuzenbalsemien, e.a. kan je terugvinden op de website van Leefmilieu Brussel bij onze afdeling [Groene Ruimten en biodiversiteit- invasieve flora](#).

2. WAT KAN IK ZELF DOEN ALS PARTICULIER?

Een snelle opsporing van uitheemse invasieve soorten is uitermate belangrijk om snel en adequaat te kunnen optreden. Iedereen kan zijn steentje bijdragen bij de opsporing en de inventarisatie van de uitheemse invasieve exoten.

¹ Harrower, C.A.; Scalera, R.; Pagad, S.; Schonrogge, K.; Roy, H.E., 2018, Guidance for interpretation of CBD categories on introduction pathways. European Commission, 100pp. (CEH Project no. C06225)

² [Europese Verordening betreffende invasieve exoten](#) Nr.1143/2014

Natuurpunt heeft in opdracht van het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek), in samenwerking met de Belgische regio's, een [waarschuwingssysteem voor invasieve exoten](#) uitgewerkt waar je meldingen kan invoeren en informatiefiches over de verschillende soorten kan raadplegen.

Indien je een eigen tuintje hebt, is je goed informeren uitermate belangrijk. Bij het kopen en aanplanten van soorten, dien je best te kiezen voor inheemse soorten of niet-invasieve uitheemse soorten. De website van het [AlterIAS-project](#) kan je je informeren over de aanschaf van geschikte plantensoorten.

Indien er invasieve uitheemse exoten in je tuin voorkomen, probeer dan niet op eigen houtje hieraan iets te doen, door het plantenmateriaal bijvoorbeeld op de composthoop te gooien of via het gft-afval af te voeren.

Begin ook niet te graven in een met invasieve soorten besmette zone en voer deze gronden niet af naar een ander terrein of een andere zone van je tuin. Er kunnen namelijk steeds wortelstukjes of zaden in voorkomen waardoor de plant zich kan verspreiden en andere zones zal besmetten.

Indien op een niet getroffen terrein gronden worden aangevoerd, is het zelfs wettelijk verplicht om er op toe te zien dat deze gronden geen uitheemse invasieve soorten bevatten.

In elk geval is het beheer van invasieve exoten een complexe zaak en dient men zich best te laten bijstaan door ervaren professionals.

3. BOUW- EN BEHANDELINGSWERVEN EN INVASIEVE EXOTEN

Een opdrachtgever en een aannemer zijn verplicht om de bepalingen inzake herintroductie en bewuste introductie in de natuur van uitheemse invasieve exoten zoals opgenomen in de ordonnantie 'natuur' te respecteren en de nodige voorzorgsmaatregelen te treffen bij projecten en werken. Bij grondwerken is het dus belangrijk om de aanwezigheid van exoten na te gaan. Ook in het geval van een bodembehandeling zijn de bodemverontreinigingsdeskundige en de bodemsaneringsaannemer hiertoe gehouden, zelfs al legt de bodemordonnantie geen directe behandelingsverplichtingen op.

Bij vaststelling van invasieve soorten moet specifieke aandacht besteed aan het vermijden van verspreiding of herintroductie. Volgende fases in de bouw- of renovatiewerken en de tuinaanleg bijvoorbeeld zijn hierbij cruciaal:

- bij de werfinrichting en tijdens de uitvoering van bouw- of behandelingswerken in de buurt van uitheemse invasieve exoten dient vermeden te worden om de uitheemse invasieve soort te overrijden, plat te stampen, af te rukken, etc. om dusdanig verspreiding ervan tegen te gaan;
- het hergebruik van gronden waarin uitheemse invasieve exoten aanwezig zijn op de werf zelf vereisen specifieke beheersmaatregelen en het uitdrukkelijk akkoord van Leefmilieu Brussel. Voor de Japanse duizendknoop bijvoorbeeld kunnen gronden onder bepaalde voorwaarden worden ingegraven;
- maatregelen bij het vervoer van gronden besmet met (restanten van) uitheemse invasieve exoten (rizomen, wortels, stengels) dienen genomen te worden om verspreiding in de omgeving tegen te gaan;
- af te voeren besmette gronden en organisch (rest)materiaal (voor de Japanse duizendknoop vooral de wortelstukken) dienen via een adequaat filiaal te worden verwerkt (bijvoorbeeld een professionele compostering, gecontroleerd afvoeren en storten in een speciale stortplaats, gecontroleerd ingraven, etc.) ;
- na de (grond)werken kan het noodzakelijk zijn om de situatie ter plaatse gedurende een bepaalde tijd door een erkende deskundige te laten opvolgen om er zeker te zijn dat er geen nieuwe groeihaarden ontstaan.

Binnen de [bodemprocedure](#) legt de Code van Goede Praktijk “[Typevoorwaarden voor behandelingswerf van verontreinigde bodem](#)” een aantal voorwaarden op voor bodemwerken op terreinen waar uitheemse invasieve soorten voorkomen. Ook de Code van Goede Praktijk inzake gebruik van uitgegraven gronden en granulaten in of op de bodem bepaalt dat aangevoerde grond geen invasieve dier- en plantensoorten mag bevatten.

Beheersmaatregelen zijn bijvoorbeeld

- *handmatig of mechanisch verwijderen (maaïen)*
- *afdekken van besmette gronden*
- *verhitten*
- *uitgraven*
- *zeven van de besmette gronden*
- *opvolging van de afvoer van gronden*
- *de professionele compostering*
- *begrazing van de bovengrondse delen*
- *etc.*

In overeenstemming met deze Code voor behandelingswerken dient voorafgaand aan de werken, in de ontwikkelingsfase van de te implementeren bodembehandelingsvariant, een visuele controle uitgevoerd te worden op het terrein. In voorkomend geval moeten tijdens de uitvoering van de behandeling alle noodzakelijke voorzorgsmaatregelen worden getroffen, zodat wordt voorkomen dat invasieve uitheemse soorten zich verder kunnen verspreiden op een andere plaats.

Er is echter geen eenduidige aanpak bij de bestrijding van invasieve uitheemse soorten. Het beheer is vaak maatwerk en zal afhangen van de wisselwerking tussen een heleboel factoren zoals de specifieke soort die aanwezig is op de locatie, de sitekenmerken (vb. bereikbaarheid, natuurwaarde van de site), de ruimtelijke context

(bv. type landgebruik), de beschikbare middelen, de betrokken partijen, de tijd en middelen voor nazorg.

Ook de uitvoeringperiode voor de beheersmaatregelen is vaak een cruciale factor en is sterk soortgebonden omdat ze afhangt van de groei- en bloeitijden van de planten, de klimatologische omstandigheden en de gekozen bestrijdingstechniek.

Nazorg en opvolging blijken in vele gevallen echter de sleutel te zijn tot een succesvolle bestrijding.

4. CONCLUSIE

Niet enkel omwille van het verbod op het bewust (her)introduceren van invasieve exoten in de natuur, maar eveneens omwille van de ecologische, economische en maatschappelijke impact van uitheemse invasieve exoten, dient iedereen bewust om te gaan met deze problematiek. Terreinactors zoals bijvoorbeeld opdrachtgevers, projectontwikkelaars, aannemers, bodemprofessionals, e.a. dienen specifieke aandacht te besteden aan de aanwezigheid van deze soorten in het kader van grondwerken, of meer specifiek, in het kader van de bodemonderzoeken en behandelingsprocedures. Met de ‘Good Soil strategie’ wilt Leefmilieu Brussel zich inzetten voor een gezonde en levende bodem en in dit kader bewust omgaan met de problematiek van deze invasieve soorten.

5. MEER INFORMATIE

- [Good Soil](#)
- [Belgian Biodiversity Platform](#)

Neem contact op met de [bodemfacilitator](#) van Leefmilieu Brussel indien U vragen heeft.